

Trong các cuộc gặp gỡ, giữa bàn tiệc, đôi lúc tôi thoáng nghe lời tán gẫu về sự thành công và hạnh phúc của người nào đó. Những người phê bình chung nhau cái thước đo thành công: bằng cấp, địa vị, danh vọng và tài chính. Thành công ắt dẫn đến hạnh phúc. Quan niệm đơn giản và cố định. Sự ra đi của Steve Jobs để lại cho tôi đôi điều suy nghĩ về hai chữ thành công. Sự chuyển đổi của những người, mà thiên hạ cho rằng rất thành công, ở phần đời còn lại giúp tôi vỡ lẽ thêm về hạnh phúc. Hạnh phúc là khái niệm nên nó đến với mỗi người khác nhau. Ai cũng có một hay nhiều lần đi tìm nó. Mỗi bài toán dù có hóc búa đến đâu, cũng có vài cách giải. Có người chỉ muốn tìm đáp số đúng. Tôi chỉ chú ý đến cách giải. Cách giải càng lạ, càng tạo nhiều hứng thú và mở rộng suy nghĩ cho những nan giải khác.

Bài toán năm xưa

Khi tôi giảng cho con tôi vài bài toán lượng giác, tay chấm trên vòng tròn để định vị trí của các góc căn bản 30 độ, 45 độ, 60 độ ... tự nhiên bài toán năm xưa hiện ra trước mắt tôi. Mới đó ... đã bốn mươi năm. Giờ nhìn lại, khoảng thời gian tưởng chừng xa lắm, dường như mới chỉ vừa đi qua. Bài toán không lời giải ... lại làm tôi thao thức!

Anh em tôi chỉ cách nhau vài tuổi nên tôi lúc nào cũng bám theo anh như bóng với hình. Bạn bè của anh dĩ nhiên trở thành bạn của tôi qua cách xưng hô mà tao tự nhiên. Anh tôi từ thuở nhỏ đã trầm ngâm, có sức chịu đựng và dễ chấp nhận điều luật. Tôi ngược lại, lúc bé có tật thích nói, lúc nào cũng muốn vượt qua những rào cản mà người khác định là ranh giới. Cái tánh hiếu động của tôi đã mang đến bao nhiêu phiền toái hàng ngày cho mẹ tôi và những trận “oánh nhau” ngoài ý muốn cho anh. Thời đó, bố tôi thỉnh thoảng dẫn hai anh em chúng tôi đi xem phim kiếm hiệp Tàu vào trưa Chủ Nhật. Vừa về xóm nhỏ, tôi đã oang oang kêu đám bạn lại để kể những pha đấm đá ngoạn mục của Vương Vũ, Khương Đại Vệ, Địch Long. Tôi bỏ một cánh tay trong áo cho giống độc thủ đại hiệp, bảo vài đứa khom mình làm dây nhà, tôi mặc sức phi thân lên đó, rồi nhảy xuống tung những đường cước xuất quỷ nhập thần. Bố mua cho tôi chiếc mũ của dân chơi gôn để che nắng khi đi học. Bạn bè trầm trồ gọi là mũ Khương Đại Vệ. Tôi giữ nó trong cặp và chỉ mang ra đội khi nhập vai Khương Đại Vệ suốt hai năm cuối tiểu học. Vào giờ chơi, khi tan học, hay lúc đàn đúm với bọn trẻ trong xóm, tôi đứng ra đạo diễn những trận đánh nhau như phim chưởng. Những cú đấm đá vào không trung và chực cái miệng ì xèo tiếp nối, theo tôi vào giấc mộng hàng đêm. Đánh lộn giả không vui, đôi khi hăng máu quá tôi thụi vào mấy tên khó bảo để làm gương cho cả đám. Tôi trở thành thủ lĩnh của xóm tôi từ dạo đó. Cái tính ngổ ngáo, thích làm anh hùng rom dĩ nhiên mang đến cho tôi bao phen sứt đầu, mẻ trán. Những lần như vậy anh lại xông đi đàn cho được những đứa gây thương tích cho tôi. Anh chỉ cao hơn tôi đôi chút, nhưng cái tính lý đòn của anh làm tụi xóm khác ngán. Dù có bị đấm đá tụi bụi, chấn cho tôi ở sau, dường như chưa có lần nào anh lùi bước. Cái thẹo bên mắt trái của tôi là nguyên nhân cho cái thẹo nơi cằm của anh, rồi cú đá giò lái của anh đã làm lên tên tuổi ở cái xóm chợ. Khi lên trung học, bố cho tôi học võ. Hàng ngày bị quật, đấm đến mềm xương, tôi tự động bỏ cái thú đau thương trên đường phố. Tôi mới biết rằng câu anh dọa bọn kia “tao có võ, bị đánh không thấy đau” có lẽ là câu trấn an cho tôi. Tôi “mang tiếng” ngoạn khi đàn thắm những cú đòn mà anh đã chịu thay tôi. Cái thẹo ở đuôi mắt, lâu lâu tôi sờ lại ... hình như chưa khô, vẫn mẫn nhiều kỷ niệm.

Xóm tôi có mười sáu căn hộ. Mỗi nhà chừng bảy, tám đứa con, tuổi cách nhau năm một, năm hai như gia đình tôi. Nghe bố mẹ tôi nói cái xóm đó ngày xưa xây cho Tây mượn, sau năm 54 mới cho người Việt vào ở. Mới thoáng nhìn, nhà nào cũng tương tự nhau, từ mái ngói phẳng, tấm tôn thiết che hiên, hàng hiên tráng gạch bông, dây lan can xi măng cao chừng nửa thước nối từ nhà nọ sang nhà kia. Khách ở ngoài vào phải rắng nhớ màu sơn cửa, điểm khác biệt duy nhất của mỗi nhà. Vào ban ngày lũ con nít chạy ra, chạy vào như mắc cửi nên cửa nhà nào cũng mở toang. Góc kẹt của từng nhà trong xóm, tôi rành như đường chỉ trong lòng bàn tay, vì ngày nào tôi cũng đến núp khi chơi trốn tìm. Tôi quen một điều, nhà tôi đặc biệt nhất xóm vì có sân tráng xi măng láng, chia ra thành tám ô vuông đều nhau. Sân nhà tôi thường là chỗ tụ họp của đám con nít trong xóm. Ô vuông này là chỗ đích hình. Góc kia là chỗ chơi búng dây thun. Không cần nhìn đồng hồ, chỉ thấy trò chơi trước nhà tôi như nhảy cò cò, nhảy dây, u mọi, tạt lính, bắn bi, đánh đũa ... là biết giờ nào trong ngày. Chiều về, đám mây màu mỡ gà rờn rợn ngang qua xóm, nhìn xuống sân nhà tôi sặc sỡ đủ màu phấn. Mỗi ô vuông là hình vẽ, là ước mơ của những đứa trẻ. Thỉnh thoảng có những nét vẽ cứng cáp hơn, thẳng thắn hơn, kèm theo những con số và vài ký hiệu khó hiểu. Bạn bè trong lớp của anh tôi thường đến chơi, rồi để lại cho anh nhiều suy nghĩ ở ô vuông số bảy và số tám. Anh cầm sợi dây buộc cục phấn, lấy ngón tay giữ sợi dây trên xi măng, rồi xoay cục phấn, tạo vòng cong. Anh vẽ nhiều vòng cong như vậy, chéo lên nhau, rồi lấy sợi dây nối những điểm chéo nhau, rồi chặc lưỡi, lắc đầu. Thấy anh làm như vậy vài ngày, tôi thắc mắc hỏi. Anh bảo rằng anh đang tìm cách chia một góc thành ba phần bằng nhau. Tôi le lưỡi, chạy đi rượt bắt với tụi trong xóm.

Lên lớp bảy, tôi bắt đầu biết thêm về hình học ngoài những hình căn bản vuông, tròn. Thầy tôi dùng sợi dây buộc cục phấn để vẽ vòng tròn trên bảng, có lẽ tròn hơn vòng quay của chiếc com-pa của tôi trên giấy. Thầy dạy cho cả lớp cách chia đôi một góc, chia đôi một cạnh, vẽ tam giác cân và tam giác đều bằng sợi dây và cục phấn đó. Khi tôi đang bậm môi, giữ đầu com-pa đừng nhảy khỏi trang giấy, thì tôi giật bắn mình vì cái thước gỗ chát sau lưng. “Lại cái thẳng ...”, tôi cầu nhàu ngó lại bàn sau, “Gì vậy!” Hoàng Quốc Việt, bạn tôi gọi Vịt Cồ, ngừng mặt thách thức “Tao cá với mày chia được một góc thành ba phần bằng nhau”. Tôi nói “Sao không được. Mày có tiền đâu mà cá.” Hấn moi trong túi ra hai chục bạc cắc hình bông lúa bảo tôi “Mày mà giải ra thì tao cho không mày hai chục này, mà tao còn cùi sứt móng.” Nghe thầy Thiều háng giọng trên bục, tôi nghe rõ tín hiệu thầy sắp kêu tên học trò nào lên bảng, tôi vội cúi đầu tìm chiếc giày săng đan, tôi vừa đá nhẹ sang bên cạnh. Đến giờ chơi, tôi cố tránh Vịt Cồ, khi sắp hàng vào lớp nó đưa mười móng tay bẻ quặp dứ vào mặt tôi. Chắc như đinh đóng cột nó nói “Mẹ tao bảo bài toán này chưa có ai giải được.” Mắt tôi tròn xoe, nửa ngờ vực. Mẹ của Việt là cô giáo toán bên Trung Vương. Tôi đang định cười trừ, nhưng nhìn cái mặt vênh lên trời của Vịt Cồ, tôi nóng máu nói bừa “Ừ, tao cá với mày.” Tôi định bụng tối nay về hỏi anh tôi cách giải. Ăn cơm chiều xong, tôi vẽ trước mắt anh tôi, trên ô số bảy, những vòng cong với sợi dây và cục phấn. Anh lắc đầu “bài toán không có cách giải”. Tôi bướng bỉnh “Sao anh biết?”. Anh tôi nói là bạn bè bảo vậy và anh đã thử vài lần, mấy năm trước! Anh bỏ vào nhà. Tôi ngồi tiếp tục nguệch ngoạc. Đầu óc tôi rối bời như những vòng cong đan chéo vào nhau ...

Tôi không mất hai chục vì lỗi cái chày, cái bương với bạn tôi. Tôi chỉ cho Vịt Cồ cách chia ba góc 0 độ, chẳng mất chút công sức nào! Hấn lườm tôi “Ăn gian!” Tôi nối dài 2 cạnh của góc 270 độ, chia nó thành ba. Hấn ứ ớ. Tôi vẽ một đường thẳng, xoay com-pana một vòng, lấy giao điểm của vòng tròn và đường thẳng làm 2 tâm điểm, tôi xoay tiếp 2 vòng cùng bán kính. Giao điểm của 3 vòng cung đó là đỉnh của 2 tam giác đều nằm cạnh nhau, trên cùng đường thẳng. Tôi vung những đường kiếm Khương Đại Vệ chia ba góc 180 độ. Tôi tiếp tục chia góc 90 độ thành 2 góc 60 độ và 30 độ, rồi chia đôi góc 60 độ thì bạn tôi hoàn toàn tin rằng tôi đã tìm ra cách giải cho bài toán học búa. Tôi múa may trám vào hớ hênh của bạn tôi khi đặt ra câu hỏi cho một góc thay vì mọi góc. Thấy bộ mặt buồn thiu của Vịt Cồ khi đưa tôi hai chục từ bàn tay chưa quặp lại, tôi cũng không vui, vỗ vai nó, bỏ đi. Tôi chỉ muốn giữ chút sĩ diện với Việt nên vô đầu cả ngày Chủ Nhật vật lộn với câu trả lời. Bài toán chưa có cách giải ... trông thành quanh co ... theo tôi vào từng lớp toán ở những năm sau và lên đên cùng tôi trên biển. Cái gông đó tuột mắt khi tôi rơi xuống biển vào một đêm không sao.

Năm '76, sau nhiều biến chuyển ở miền Nam, từ sáu giờ sáng mỗi ngày máy phát thanh đầu chợ râm rộ kêu gọi các gia đình đi kinh tế mới, đám trẻ đăng ký thanh niên xung phong. Bố mẹ tôi bị khủng hoảng. Nhà có mười miệng ăn. Bà chị cả của tôi từ Nam Định dọn vào năm '75 là người duy nhất nằm trong danh sách lao động hợp thức. Bố tôi bị cho về vườn, ngày ro ro điều thuốc lao tâm sự với trời đất. Mẹ tôi ngụy trang gánh chè ở đầu ngõ mỗi đêm làm nguồn lợi tức của cả gia đình. Thằng công an khu vực ăn cú đá giò lái năm nào, hàng tuần cứ đến nhìn nồi cơm tối của gia đình tôi và gợi ý anh tôi đóng góp cho việc kiến thiết đất nước. Chiều hôm đó tôi đi học về, quãng quyền vớ vào hàng hiên, chuẩn bị đi đá banh thì thấy anh ngồi thờ trước cửa. Ô số bảy và ô số tám trông trơn. Tôi vẽ vào ô số bảy cái mũi hình và cụm mây tựa hình trái tim đứt đoạn. Cái miệng anh méo xệch. Anh bâng quơ vài câu không đâu. Tôi giả lờ không hỏi tới. Khoảng giữa hai đôi vai ngồi kề ... thật trống. Tuần sau, anh về Vĩnh Long theo học chương trình đào tạo trung cấp, bỏ ước mơ vào Bách Khoa. Tôi muốn hỏi mẹ tôi. Bà có vẻ cố tránh. Tôi chẳng hỏi bố tôi về quyết định của ông. Tôi ngồi lý trước mặt ông, lật qua, lật lại mấy trang sách để tìm câu giải đáp. Tiếng thuốc lao ro ... ro, ro ngập ngừng. Từng cuộn khói lừng lừng xoay theo mấy vòng lân quần. Anh đi, tôi trở nên trầm ngâm. Tôi cảm thấy lạc lõng vì con đường trước mặt không còn dấu chân để tôi lò mò bước theo. Tôi nghiêm chỉnh hơn vào vị trí anh lớn trong gia đình. Tôi tập và biết chịu đựng. Bản tính muốn vượt qua rào cản ... chắc đến chết ... vẫn còn của tôi.

Anh học xong một học kỳ, mẹ sai tôi đi tiếp tế cho anh. Tôi đùa bảo “Anh đi học tập, chứ có bị cải tạo đâu mà gia đình phải tiếp tế.” Mẹ tôi không trả lời, bận rộn nhét thêm vào giỏ hộp thịt chà bông “Trời mưa, nó chỉ thích ăn cái này.” Tôi hỏi, mới biết trường của anh cách bến xe không xa. Nhìn bộ mặt khản khoản của người đạp xe thò, tôi đồng ý leo lên xe của chú. Nhìn người phu xe cong lưng, xương lòi ra chiếc áo vá vú, tôi thấy thật xấu hổ. Tôi bảo chú dừng xe, vắt cái giỏ tiếp tế và đôi dép lên xe, tôi chạy bộ song song xe và hông học hỏi mấy chuyện ở Vĩnh Long. Mấy người bộ hành nhìn tôi lạ lẫm. Chắc trưa hôm đó trời quá nắng! Tôi gặp anh trong nhà ăn tập thể. Vẫn cái nụ cười lừng lừng và màu da hơi ruộm, anh kéo tôi ngồi xuống mâm cơm lèo tèo mấy sợi rau muống luộc, tô nước luộc rau xanh ròn và mấy cái đầu cá ọp ẹp. Ở nhà anh chẳng bao giờ thêm đựng đũa đến những con cá chiên vàng, thơm phức. Tôi nhìn xuống nồi cơm vàng ó, bảo rằng

tôi đã ăn ở chợ. Tôi ghé tai anh dặn có nhiều thức ăn khô trong giỏ, đặc biệt là hộp chà bông mà mẹ tôi bỏ cả buổi chiều hôm trước làm cho anh. Anh vỗ đùi cái chét, rồi mang quà nhà ra mời mọi người. Cả đám bạn cười nói ồn ào như ăn tiệc. Tôi dè dặt từng lời nói. Hình như tôi không xung hô với bạn bè của anh là mày tao như ở nhà. Cứ như vậy, thành thông lệ, tôi xuống thăm anh ba tháng một lần. Vài giờ gặp gỡ, tôi nhận thấy rõ sự thay đổi nơi anh. Anh hỏi tôi về gia đình và sinh hoạt hàng ngày của tôi. Mỗi anh rít điếu thuốc khi tôi kể chuyện thẳng út đứng xếp hàng ngoài hợp tác xã để chờ đồng khoai sùng. Nó học và thành thạo thói lanh xóm chợ ở lứa tuổi lên mười. Đến năm '78, tôi không đến trường thăm anh nữa. Những chuyến “thăm” miền Tây sáng đi, tối về của tôi có mục đích khác. Tôi có hỏi bố tôi tại sao không cho anh đi vượt biên chung. Ông trả lời rằng tương lai của anh đã yên. Nhìn nồi cơm nhiều cục bột mì và khoai sắn, tôi không dám hỏi thêm. Có lần tôi về Cần Thơ, chiếc xe đồ chạy ngang qua trường của anh. Tôi ngoái cổ từ biệt. Một lần đi, biết khi nào trở lại. Thế rồi tôi lại quay về Sài Gòn như những lần trước. Anh vẫn lúi thủi sau dãy nhà vàng ó, vô tư.

Năm '87, tôi gặp lại anh. Trời đất, anh chỉ đứng đến vai thẳng út. Cái giọng đặc sệt miền Tây. Anh vẫn ít nói, có lẽ vì còn lạ với vùng đất mới. Anh rụt rè khi tôi dẫn cả nhà đi mua sắm trong thương xá. Đến bữa ăn tối, tôi hết sức ngạc nhiên vì mọi người chọn cho mình vị trí quanh mâm ngày trước. Bố tôi ngồi đầu bàn. Anh ngồi bên phải bố tôi. Thêm hai đứa em trai kế, chúng tôi họp thành bốn anh em Dalton trong truyện Lucky Luke. Mười ngày phép chóng qua, tôi về lại New York. Khi đi, tôi dúm trong tay anh tờ ít tiền tiêu vặt. Về sau mấy đứa em tôi cứ trách là tôi làm vậy nên anh tôi hút thuốc trở lại. “Cái tật” mà anh đã bỏ được trên đảo. Thoạt đầu tôi chỉ nghĩ đó là thói quen vô hại. Hè năm sau tôi về phép. Từ sáng đến chiều tôi lôi mấy đứa em, mấy bà chị và ông anh đi tập lái xe. Trời Houston mùa hè hầm như phòng tắm hơi, mồ hôi tôi vã ra ướt nẹp lưng ghế. Trên đường về nhà tôi ghé siêu thị mua két bia lạnh. Tối đó bốn anh em mới có dịp tâm sự. Hai đứa em hỏi tôi đủ chuyện về cuộc sống ở Mỹ, về New York, về các ngành ở đại học. Anh ngồi nghe, cưa từng lon bia trong im lặng. Tôi quay lại hỏi anh còn mộng ước học kỹ sư điện như thời '76. Anh dè dặt “Ồ, cũng muốn thử.” Cả đám anh em nhà tôi dặt dứu nhau vào đại học cộng đồng. Đi đâu họ cũng tụm đám năm mạng. Dân Việt Nam trong trường gọi nhà tôi là băng “ba lô xám”. Đồ chợ trời giảm giá. Sau một năm, tôi đề nghị anh em tôi chuyển qua trường đại học bốn năm để chuẩn bị vào ngành chuyên môn. Thấy tôi làm ở hãng điện tử, ai cũng muốn ghi danh vào ngành điện. Lúc đem những tờ đơn đi gửi bưu điện tôi thấy mất hai phong bì của chị và anh tôi. Tôi biết mẹ tôi không an tâm cho chị tôi đi học xa nhà. “Để chị học gần nhà, rồi lấy chồng”, mẹ tôi bảo vậy. Tôi lắc đầu về quan niệm cổ hủ của mẹ và cả bố tôi. Còn anh? Bố tôi bảo rằng dù bốn năm sau có cầm được mảnh bằng, anh tôi đã quá tuổi đi xin việc lương cao. Vả lại anh đã bỏ học hơn mười năm thì khó cạnh tranh được với đám trẻ. Tôi tốn cả hai ngày nước bọt để giải thích cho bố tôi và anh biết rằng đây là xứ cơ hội. Ở tuổi nào người ta cũng có thể làm lại cuộc đời nếu chịu khó và có chút khả năng. Anh ở lứa tuổi 30 thì tương lai còn nhiều sáng lạn. Bố tôi nói một câu. Tôi cố thuyết phục hai, ba câu. Trong nhà mọi người lần lượt bỏ ra ngoài. Từ trước đến giờ đâu có khi nào con cái trong nhà nói với bố tôi lâu như vậy. Bố tôi không nói nữa, bật ti vi xem tin tức buổi tối. Tôi biết ông chỉ dán mắt vào đó để nghĩ ngợi. Tôi thờ dãi, bước ra vườn sau cho muỗi cắn. Được một hồi lâu anh tôi cầm hai lon bia đến tôi bắt chuyện. Có lẽ anh muốn năn nỉ tôi điều gì mà còn ngập ngừng chưa nói. Điều thuốc trên môi anh đỏ từng hồi, như phát ra tín hiệu. Bàn tay anh xoa cằm.

Ngón tay trở miết trên vết thẹo năm cũ. Tôi bật cười, “anh còn nhớ cú đá giò lái hả?” Ngón tay trở của tôi men theo vết thẹo bên đuôi mắt trái, uơn ướn. Anh tôi bảo mấy đứa em đi học xa thì đâu còn ai bên bố mẹ. Mẹ tôi thì hoàn toàn mù tịt Anh ngữ. Bố tôi chỉ biết đủ để hỏi đường đi xe buýt. Nhà không có người lái xe để đưa bố mẹ tôi đi đây đó thì dù có chân cũng bị cùm ở nhà. Bố mẹ đã già và anh là con trai trưởng ... Anh nói đến đây, tôi mới vỡ lẽ điều bố tôi chưa nói, không nói. Anh tôi không chỉ là trưởng nam trong gia đình tôi. Anh là trưởng tộc của cả họ. Có lẽ bố và mẹ tôi có ước mong của những người ở lứa tuổi 60 (ngày đó không hiểu sao cứ thích than già). Bố tôi muốn anh yên phận. Anh yên phận chấp nhận theo con đường bố tôi vạch ra.

Thế rồi, mọi việc xảy qua như định sẵn. Anh và chị tôi cầm mảnh bằng hai năm, an phận với công việc gần nhà. Chị tư tôi đi lấy chồng. Nhà chỉ còn bố mẹ và anh nên trông hẳn tiếng thủ thi với mẹ ở nhà bếp mỗi tối. Ăn uống xong, bố mẹ tôi ngồi xem đồng video anh mới mượn. Anh ra vườn sau, thờ với cỏ cây. Lon bia trên tay hết lạnh cũng vừa cạn ráo. Anh bước vào nhà xem video với bố mẹ độ nửa tiếng, rồi mở cửa lưới ra sau hè tiếp tục nhả khói, nốc bia. Đến cuối khoá, mấy đứa em tôi về, thì nhà nhộn nhịp hẳn lên. Chị hai của tôi sắp sanh con, bị khó khăn nên hai vợ chồng dọn về ở chung với bố mẹ tôi. Được đứa cháu đầu tiên, bố mẹ tôi vui như bắt được vàng. Mỗi lần gọi về nhà, tôi chỉ nghe chuyện thằng Tí hôm nay làm được gì. Anh cũng lảng xảng. Lần nào cũng rửa tay hai lần trước khi đến bế cháu. Anh chênh mảng ở nhiều thứ, nhưng việc vệ sinh thì cẩn trọng quá đáng. Nghe nói anh bỏ hút thuốc, bớt uống bia từ khi có cu Tí, vì sợ ảnh hưởng đến cháu. Năm sau chị tư tôi thêm đứa cháu ngoại thứ hai cho gia đình. Cuối tuần nhà đông vui với hai đứa nhỏ. Chị hai thêm đứa thứ hai. Chị tư thêm đứa thứ hai. Mấy đứa em tốt nghiệp và kiếm được việc làm ở Dallas. Mỗi năm khi tôi về phép, tụi nó về nhà, căn nhà ba phòng giống như khách sạn không sao. “Không sao”, mẹ tôi cười tít mắt. Sáng dậy, bãi chiếu trường la liệt, như nhà thơ Cao Tần tả trong bài thơ “Ta làm gì cho hết nửa đời sau”

*Sàn gác trọ những tâm hồn bão nổi
Những hào hùng uất hận gói lên nhau
Kẻ thức tỉnh ngu ngơ nhìn nắng mới:
"Ta làm gì cho hết nửa đời sau?"...*

Hai câu trước để dành cho người khác. Anh tôi cảm hai câu cuối, nên sáng sớm lên ra vườn thả hồn theo lớp sương ... còn lằm ngại ngùng. Chị hai thấy hai đứa con mạnh khoẻ, cần chỗ rộng rãi để phá phách, nên xin dọn ra nhà mới. Mẹ tôi ráng can ngăn ... chờ hai, ba năm nữa cho tụi nhỏ cứng cáp thêm. Chị tôi dứt khoát, nhà rẻ không mua thì đến khi nào mới mua, nhà có hơi thuốc nên mấy tháng nay hai đứa nhỏ hay ho. Chị dọn ra, mẹ bắt đầu cẩn thận tạt hút thuốc của anh. Bố tôi thỉnh thoảng bảo thuốc lá không tốt cho sức khoẻ. Người nghiện thuốc lào mấy chục năm như bố, qua Mỹ bỏ cái rụp. Anh cứ lỉnh ra sau vườn chẳng nói lại. Mấy đứa em tôi lần lượt lấy vợ, lấy chồng, có con. Khi leo lên tứ tuần, anh mới lập gia đình. Chị dâu tôi trẻ hơn anh mười mấy tuổi, nhưng đứng gần vợ chồng trông không chênh lệch tuổi tác nhiều như vậy. Có lẽ vì tính anh vô tư. Chị dâu tôi ít nói, nhút nhát, dễ bị cảm khi ra nắng gió. Tôi thấy chị xung tên với mấy đứa em và em dâu. Tụi nó cũng làm vậy. Nghe chướng tai, tôi gọi chị, xưng em. Mấy đứa “nhỏ” xung hô theo như vậy. Lấy vợ xong, anh tôi ra ở riêng, chỉ cách nhà bố mẹ tôi hai ngã tư.

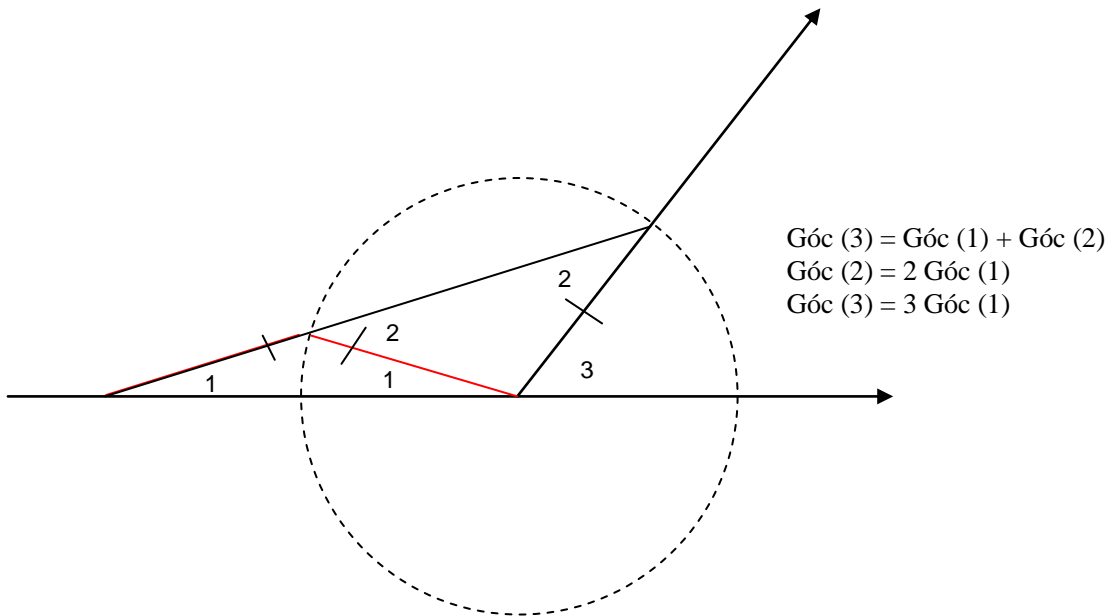
Mẹ tôi cứ thắc mắc sao nhà rộng không chịu ở, mà phải tốn thêm tiền thuê nhà hàng tháng. Gọi điện thoại cho mẹ hàng tuần, tôi cứ phải giải thích là hai vợ chồng trẻ cần cuộc sống riêng. Cả hai đều đi làm nên về nhà mệt đừ, có gì ăn nấy cho thoải mái cuộc sống. Ngày nào đi làm về, anh cũng ghé ngang lấy thư quảng cáo (bỏ sọt rác), đổi video cho bố mẹ xem buổi tối. Cuối tuần hai vợ chồng chở bố tôi đi hớt tóc, mẹ tôi đi chùa, đi chợ, và ở lại nấu nướng và xem video đến đêm. Nhà có cần gì, bố hoặc mẹ tôi ới một tiếng thì chỉ chục giây sau anh tôi đã bước vào cửa. Tôi bảo mẹ dọn phòng cũ của cu Tí, dành chỗ cho anh chị khi có con đầu lòng. Mẹ tôi hút bụi phòng đó hàng tuần, sạch boong. Vài tháng về nhà chơi, chúng tôi ít vào vùng cấm địa đó.

Ngày kỷ niệm lễ thành hôn năm mươi năm của bố mẹ tôi tổ chức thật vui. Mẹ tôi cười toe toét như cô dâu. Đám con cháu đứng nghệt óng kính. Hai vợ chồng anh đứng bên phải của bố. Ông gửi video về Hà Nội và cả về làng. Trong cuốn video quay ở làng, mấy ông em họ từ ba đời của tôi ở lứa tuổi thất thập chỉ lên ti vi “anh trưởng tộc đấy”. Trên màn hình anh cười thật tươi. Bốn năm liên tục sau đó, bố mẹ tôi thay phiên nhau vào nằm nhà thương. Anh em tôi chỉ gặp nhau ở bệnh viện. Tuần tôi trực, chiều nào đi làm về anh cũng ghé ngang dăm phút. Đôi lần, có khi bố, có khi mẹ ở tình trạng nguy kịch. Tôi nghĩ đến việc hậu sự. Mấy lần tôi toan mở miệng, thì thấy mắt anh đỏ gay, tránh nói. Tôi bậm môi. Đêm dài ... như khoảng cách giữa tiếng nước biển truyền ... bíp ... bíp ... Đêm hoảng hốt! Tiếng máy đo tim ... dòn dập, đến nghệt thở. Sau một đêm không mộng寐, trời lại sáng. Qua quãng thời gian đó, giọng của anh khàn như Nguyễn Khang. Ngày kỷ niệm lễ thành hôn năm mươi lăm năm của bố mẹ tổ chức tại nhà. Bốn thằng cháu ngoại đứng so vai với cậu lớn. Mấy đứa cháu nội rượt đuôi cùng nhà. Anh vẫn đứng bên phải của bố, với nụ cười nửa mép. Những ngày gia đình xum họp, mỗi phòng trong nhà là chỗ tụ tập của từng nhóm. Phòng khách có bố tôi, hai ông chú và đám con rể, con trai. Nhà bếp là giang sơn của mẹ tôi và đám phụ nữ. Phòng ngủ của bố mẹ là chỗ mấy thằng cháu chơi video. Phòng ngủ cũ của anh có đám cháu gái hò hát. Phòng thằng cu Tí thỉnh thoảng có tiếng oe oe của đứa con đầu lòng của cô em kế tôi. Anh vẫn ngồi ở góc vườn, tiếp tục thói quen “vô hại”. Qua khung cửa lưới, tôi biết anh nghĩ gì. Tôi chạy ra, chạy vô, hỏi anh về mấy trận football, bóng rổ. Mắt anh rực sáng, như ngày nào chúng tôi tán dóc về những trận đá banh ở sân Cộng Hoà, về các cầu thủ như Tam Lang, Thà, Sơn, Trung đầu hói ...

Những năm gần đây, trừ ngày Tết và rằm tháng Bảy, tôi về nhà một mình, không chung dịp với gia đình mấy đứa em. Bố mẹ tôi yếu nhiều. Tôi muốn dành trọn cuối tuần để chung với cuộc sống lẻ loi của hai vị. Tôi kỳ kèo chở bố đi hớt tóc. Mấy năm nay ông đi không vững, nên ngại ra ngoài đường, dù chỉ ngồi trên xe đào quanh phố. Mẹ tôi bao giờ cũng hí hửng cầm cánh tay tôi bước vào chợ. Mấy người tính tiền hỏi “Sao hôm nay cụ, thưa ... bà mua nhiều thế.” (Mẹ tôi kỳ chữ cụ, như tôi ngại chữ già.) Ờ, có thể chứ. Mẹ có dịp dông dài về những món ăn đặc biệt cuối tuần nay. Ít nhất mẹ tôi vẫn nghĩ rằng bà vẫn còn nấu nướng như những năm trước. Gần đến bữa ăn trưa, bố tôi gọi điện thoại cầm tay “Sắp về chưa?” Hễ mẹ giục đi ăn trưa, bố bảo chờ xem cho hết mục ti vi, rồi gọi điện thoại cầm tay, cùng câu nhẩn. Điện thoại nhà dùng cho việc thông thường. Điện thoại cầm tay thường là tín hiệu đặc biệt. Anh lù lù bước vào nhà, vào chỗ ngồi cố định, bên phải của bố. Anh đưa cho tôi lon bia. Cụng cái cụng. Vài miếng đậu rán và cọng đậu đũa luộc bỗng nhiên ngon lạ.

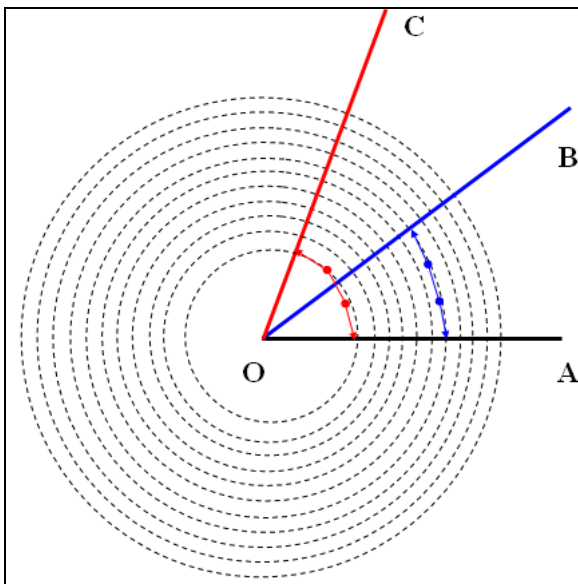
Mấy tháng gần đây, mỗi cuối tuần nói chuyện với mẹ, tôi cứ nghe bà than phiền về thói hút thuốc và uống bia không rời tay của anh. Lần về nhà chơi hai tháng trước, bố nhờ tôi chờ quanh phố, để nhìn lại những con đường, góc công viên đã mờ dấu chân ông. Bố ngập ngừng ... nhờ tôi một việc ... khuyên anh bỏ bớt thuốc lá. Còn bia? Thỉnh thoảng bố vẫn còn uống một chai nên lời khuyên ... dè xèn, chờ thiện chí của anh. Chín giờ sáng Chủ Nhật, đài phát thanh tiếng Việt đảo một vòng sinh hoạt địa phương, rồi đến mục thông tin, lời cáo phó. Bố tôi chăm chú nghe, rồi nhận ra những người bạn sinh hoạt chung ở hội người già mấy năm trước. Số người quen biết trước, giờ đã thưa thớt dần. Hình như đây là thói quen của bố. Trước năm '75, cứ đến 11 giờ đêm, bố vặn nhỏ cái radio trong mùng để nghe đài Mẹ Việt Nam, mục Sinh Bắc Tử Nam. Nghe để mong lọt cái họ quen thuộc từ làng của mình. Đài radio dạo này ... hình như ... đưa nhiều tin cáo phó của những người ở lứa tuổi năm mươi, sáu mươi. Có lẽ vậy, nên nỗi âu lo hiện rõ nơi vàng trán và đọng lại ở cuối đuôi mắt của bố mẹ. Bao nhiêu người đã khuyên anh. Vô hiệu.

Con tôi cứ liên tục bấm máy tính để tìm giá trị của sin, cosin, và tangent rồi quên khuấy cách suy luận để tìm giá trị của các hàm số ngược. Thời buổi internet này, tụi nhỏ không rời máy tính trong lớp học. Đôi khi lệ thuộc quá nhiều vào máy móc, vài đứa không hiểu cách giải toán bằng liên hệ công thức, nối ý tưởng. Tôi buộc cây bút vào sợi dây, rồi quay một tròn. Tôi giao hai vòng cung, nối sợi dây để chia đôi một góc. Tôi bày cách cho đứa con trai nhớ $\sin(30^\circ)$ là $\frac{1}{2}$ và mẹo để nhớ cách tính lượng giác. Bài toán chia ba mọi góc lại hiển hiện trước mặt. Theo cái thói lười suy nghĩ trong vài năm gần đây, tôi google cách giải bài toán. Trong hàng trăm câu trả lời, chung kết luận. Bài toán không có cách giải. Tôi không nghĩ vậy, tiếp tìm kiếm. À, có một người chỉ cách giải của Archimedes. Ông dùng luật đơn giản, góc ngoài của tam giác bằng tổng số của hai góc trong không kề nó, để chia ba bất kỳ góc nào. Tôi chặc lưỡi. Thời của tôi chưa có google. Bài toán học búa có một cách giải, ngoài cái vòng lẩn quẩn.

Đôi khi ta phải vượt khỏi quỹ tích đã đi lại nhiều lần, thoát khỏi ranh giới mà một số người tự giới hạn tầm nhìn và suy nghĩ, nhìn ở góc độ mới, biết đâu ... ta tìm ra phương pháp giải đơn giản và dễ giải thích cho người khác.

Tôi vẽ một góc. Từ đỉnh góc, tôi kéo sợi dây, xoay mấy vòng cung khác bán kính. Anh bước ra hàng hiên sau nhà, đưa tôi lon bia, hỏi tôi làm gì. Tôi nghe tiếng lon bia mở, tiếng nước ực, và tiếng quạt lửa sèn sẹt. “Em tìm cách giải bài toán cho thằng nhỏ.” Tôi không ngược lên. Tôi biết anh đang chăm chú vào việc tôi làm. Tôi buộc hai gút trên sợi dây ny lông, tạo một đoạn. Tôi gập hai đầu dây, rồi buộc thêm hai gút ở cùng khoảng cách. Thế là tôi đã có sợi dây với ba đoạn bằng liền nhau. Đặt hai gút ngoài cùng trên hai cạnh, cùng vòng cung, tôi nhờ anh kéo từ từ hai gút giữa. Anh kéo, tôi di chuyển hai gút ngoài, theo từng vòng cung. Khi bốn gút dây nằm cùng vòng cung, tôi đánh dấu vị trí của hai gút giữa. Anh nhìn ra vòng cung với ba chấn cung bằng nhau. Tôi dùng sợi dây nối thẳng từ đỉnh góc đến từng điểm mới đánh dấu. Anh biết tôi vừa chia bất kỳ góc nào thành ba phần đều nhau.

Tôi vẽ một khung chữ nhật với tám ô. Bài toán vừa giải nằm gọn trong ô số bảy. Tôi thêm trong ô số sáu hình cái bánh sinh nhật tròn. Tôi kẻ hai đường ngang, dọc chia tư cái bánh, rồi đường thứ ba chia đôi chiều cao. Với ba đường cắt, tôi vừa chia cái bánh thành tám phần đều nhau. Tôi thấy câu đố đó kẹp trong quyển toán hình học không gian của anh. Tờ giấy rớt ra khi tôi tìm lời giải thích của bố về quyết định cho anh thôi học năm xưa. Anh nhìn tôi sững sờ. Tôi mở miệng, kể cho anh quan sát của tôi về bố mẹ hai năm nay. Sinh hoạt của hai vị trong căn nhà trống trơn, chỉ có tiếng từ ti vi khoả lấp khoảng trống. Tôi chỉ xuống bàn ăn nơi bếp, chỗ bên phải của bố. Ông ăn uống ngon hơn và nói chuyện nhiều hơn khi có anh ngồi ở đó. Anh là chỗ dựa mà bố mẹ tôi không thể thiếu. Nghe trên radio về sự ra đi của những người còn trẻ, bố mẹ tôi đắm suy nghĩ. Đến tuổi này, ngày ra đi của bố mẹ có thể tính bằng ngày, bằng tháng, hay nhiều lắm chừng vài năm. Tôi không dám nghĩ đến sự cô đơn của họ, nếu ... không có anh bên cạnh. Tôi mân mê cái thẹo nơi cuối đuôi mắt trái. Anh bậm môi, vuốt cằm. Tôi bảo với anh khái niệm của tôi về hạnh phúc. Bằng cấp, địa vị, danh vọng và tiền tài chỉ là phương tiện trên con

đường hiểu và đến với hạnh phúc. Cuộc đời dài, nên sẽ có lúc vài phương tiện đó đến, rồi đi, hay không còn nhiều quan trọng như khi ta mới có chúng. Hạnh phúc mơ hồ. Đối với tôi đó là niềm vui khi tôi mang niềm vui đến người thân hay cảm giác nhẹ nhõm khi làm được việc để lòng thôi trăn trở. Anh không con cái nên dành được nhiều thời giờ cho bố mẹ. Anh làm tròn vai trò của người trưởng nam. Anh may mắn có người vợ thương yêu anh và sống phải với bố mẹ chồng. Cả quãng đời của anh, bố chỉ là người vạch đường. Anh là người chọn con đường đi. Tôi hỏi anh có điều gì hối tiếc. Anh chưa mở miệng, tôi biết câu trả lời. Tôi vẽ cái mũi hình vào ô số tám.

Mặt trời khuất bóng đã lâu. Những chiếc lá trên cây còn giữ màu nắng nhạt. Tôi bước ra cỏ nhạt vài chiếc lá sớm lìa cành. Tôi xếp chúng thành hình trái tim trước cái mũi hình. Cuối tháng mười trời trở lạnh. Vài chiếc lá bay vào hiên tránh lạnh, xoay xoay theo dòng suy nghĩ, từ ô số bảy, sang ô số tám. Tôi mở cửa bước vào nhà. Dường như điều thuốc nằm tư lự trên miệng lon vừa rớt xuống. Bên ngoài trời tối hẳn.

Khù Khờ